

BERGEN
KOMMUNE

BYRÅDSAVDELING FOR FINANS, NÆRING OG
EIENDOM
Innkjøp konsern

DIREKTORATET FOR FORVALTNING OG
ØKONOMISTYRING (Datterselskap)
Postboks 7154 St. Olavsplass

0130 OSLO

Vår referanse: 2022/125655-3
Saksbehandler: Sondre Lindholm Båtstrand
Dato: 1. september 2022
Deres ref.:

Høringsinnspill - krav til bærekraftige anskaffelser av måltidstjenester

Siden alle kravene til måltidstjenester også er inkludert i kriteriesettet for mat- og drikkeprodukter, vil vi for samtlige ni krav vise til Bergen kommunes høringsinnspill til kriteriesettet for mat- og drikkeprodukter. Når alle krav til måltidstjenester er inkludert i kravene til mat- og drikkeprodukter, er vi usikre på om det er nødvendig med to atskilte sett.

I kriteriesettet for måltidstjenester savner vi krav og vilkår knyttet til matsvinn, økologiske produkter og redusert kjøttforbruk.

Med hilsen
Innkjøp konsern

Birgitte Gullestad - innkjøpssjef
Sondre Båtstrand - rådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk.

Postboks 7700, 5020 BERGEN
Kontoradresse:
Rådhusgaten 10

E-post: postmottak.innkjop@bergen.kommune.no
Internett: www.bergen.kommune.no

BERGEN
KOMMUNE

BYRÅDSAVDELING FOR FINANS, NÆRING OG
EIENDOM
Innkjøp konsern

DIREKTORATET FOR FORVALTNING OG
ØKONOMISTYRING
Postboks 7154 St. Olavsplass

Vår referanse: 2022/125655-2
Saksbehandler: Sondre Lindholm Båtstrand
Dato: 1. september 2022
Deres ref.:

0130 OSLO

Høringsinnspill - krav til bærekraftige anskaffelser av mat- og drikkeprodukter

Under følger innspill og tilbakemeldinger på forslag til standardformulerte krav og kontraktsvilkår som skal brukes i bærekraftige offentlige anskaffelser av mat- og drikkeprodukter.

1. Leveringsemballasje (transport, pakkekasser, fruktkurver e.l.)

Hadde det vært mulig med en tydeligere definisjon av leveringsemballasje, og helst et skille mellom emballasje som er egnet til et ombrukssystem (plastkasser, paller) og emballasje som ikke er det i samme grad (pappkasser)?

I informasjonsboksen for innkjøpere er formuleringen om ombruk ikke helt samsvarende med kravformuleringen. I kravformuleringen er ombruk hovedregel og materialgjenvinning fremstår som et alternativ. Det virker i utgangspunktet lite logisk at materialgjenvinning skal være mer miljøvennlig enn å bruke kassene flere ganger, så informasjonen til innkjøpere kan kanskje omformuleres til at det står at «Dersom det skulle vise seg at materialgjenvinning er et miljømessig bedre alternativ», slik at ombruk er normalen og materialgjenvinning et unntak.

I informasjonsteksten til innkjøperne står det at: «Oppdragsgiver bør gjøre markedsundersøkelser blant mulige leverandører for å undersøke om materialgjenvinning eller ombruk er det mest miljøvennlige alternativet». Dette virker lite hensiktsmessig, spesielt dersom leverandøren baserer seg på ombruk (som er hovedregelen i selve kravformuleringen).

Det virker også lite hensiktsmessig med markedsundersøkelser for hva som er mest miljøvennlig når selve kravformuleringen åpner opp for at leverandør alternativt kan basere seg på materialgjenvinning, uten å måtte dokumentere at det er mer miljøvennlig.

En mulighet er å stille krav om ombruk i kravformulering, og kun åpne for materialgjenvinning om leverandør kan godtgjøre at det er miljømessig fordelaktig. Da vil informasjonen til innkjøpere samsvare bedre med kravet.

Det kan være ressurskrevende å følge opp hvorvidt leverandør kildesorterer emballasjen, så vi foreslår at det ikke legges opp til å følge dette opp i hver enkelt avtale.

Vi foreslår å legge til et krav om at skal gi en kort beskrivelse av ombrukssystemet/materialgjenvinningssystemet.

Videre kan det være verdt å ta hensyn til at det kan være en underleverandør som distribuerer varene. En mulighet er å legge til en setning om at leverandør må forplikte sine underleverandører.

Vi savner et vilkår om minimering av emballasje. I Bergen kommunes kontrakt er dette formulert slik: «Unngå unødvendig emballering, herunder dobbelemballerte produkter, og sørg for at emballasjen står i forhold til produktets størrelse.»

2. Emballasje i direkte kontakt med mat

For oss er det uklart hva leverandør skal foreta stikkprøver av. Er det kontroll av egen emballasje, eller merkingen av denne? Dette kunne vært tydeligere.

3. Håndtering av emballasje og emballasjeavfall

Kravformulering første og andre avsnitt: Her får formuleringen det til å virke som det er produktene som er knyttet opp til et medlemskap. Det bør stå at produsentene og importørene har medlemskap. Se formuleringen: «Leverandøren skal sikre at tilbudte produkter ...» og «For produkter som ...».

Kravformulering første avsnitt: Endre henvisningen til å gjelde forskriftens kapittel 7.

Dokumentasjon: Er stikkprøvekontroll en hensiktsmessig måte å kontrollere kravet på? Kravet er at leverandørene er medlem. Medlemskapet kan kontrolleres. Selve kravet bør omfatte etterlevelse for at stikkprøvekontroll har noe for seg. Stikkprøvekontroll er hensiktsmessig dersom produsenten/importøren ikke har plikt til medlemskap i godkjent returselskap. Da kan det gjøres kontroller av deres rutiner. Det bør da presiseres når dette er egnet som dokumentasjon.

Informasjon: Legge til «pr. år» etter 1000 kilo.

For oss er det uklart hva leverandør skal foreta stikkprøver av. Viser til tilsvarende kommentar til krav 2 Emballasje i direkte kontakt med mat.

4. Ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden

Vi har nylig implementert vilkåret i våre avtaler, men har tidligere hatt et liknende kontraktsvilkår som vi har erfaring med å følge opp. Oppfølging av vilkåret har stort sett gått greit.

Vi har likevel en del innspill til kontraktsvilkåret:

- Hva som menes med leverandørkjeden er ikke definert, eller med andre ord hvor langt ned i leverandørkjeden forpliktelsene til leverandøren etter kontraktsvilkåret går. Vi mener derfor at det er hensiktsmessig å ta med en definisjon/forklaring på hvilke forpliktelser leverandørene har overfor hvilke ledd i leverandørkjeden, i tråd med OECDs veileder som opererer med et skille mellom første rekke-leverandører og kontraktsparter, såkalt «Tier 1», og underleverandører utover dette.
- Det kan bli urimelig omfattende at oppdragsgiver kan kreve lagt frem en oversikt over leverandørkjeden om hvilket som helst produkt og del av leverandørkjeden, uavhengig av risiko, på hvilket som helst tidspunkt. Vi mener derfor at det bør vurderes å knytte utvelgelsen av produkt og del av leverandørkjeden til en risikovurdering.

- Apenhetslovens krav etter § 4 er tydeligere på plikten til å faktisk utføre aktsomhetsvurderinger og å iverksette tiltak basert på disse. Viser spesielt til overskriften i lovens § 4 og i første ledd bokstav c. Dette kunne kommet tydeligere frem også i kontraktsvilkåret.

Side 2 av 6

5. Sosialt ansvarlig produksjon – utvalgte produkter

Kravformuleringen her er tilsynelatende mindre ambisiøs enn basis-kravet (4. Krav om ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden). I basis-kravet står det: «Varene og tjenestene som leveres i denne kontrakt skal være fremstilt under forhold som er i overensstemmelse med kravene i konvensjonene og lovgivningen angitt nedenfor» (se punkt 1). I den ambisiøse kravformuleringen er ansvarlig produksjon kun påkrevd for bestemte produkter.

Vi mener det som bør fremmes er selve merkeordningene for rettferdig handel, og at kravet bør være tydelig på at en ønsker produkter sertifisert av ordninger som Fairtrade og Rainforest Alliance. Samtidig kan vi godta alternativ dokumentasjon.

I én konkurranse vi har gjennomført, ble ikke skillet mellom sosialt ansvarlig produksjon og rettferdig handel tydeliggjort nok. Dermed måtte vi godta fabrikksertifiseringer som SA8000, SMETA og Amphori BSCI på lik linje med Fairtrade.

Vi tror det er lurt å spesifisere hvilke produkter som skal stamme fra rettferdig handel. Disse kravene har Bergen kommune hatt god erfaring med i sine anskaffelser:

- «Kaffe, te, kakao, sjokolade og sukker skal ha et produktmerke med et anerkjent etikkmerke for rettferdig/sosial handel, som eksempelvis Fairtrade eller Rainforest Alliance. Tilbydere som velger sertifisering for andre merker, har det juridiske ansvaret for å dokumentere at deres merke kan anses likeverdige/tilsvarende. Produktene skal være tydelig merket ved levering.»
- «Under minstekrav i produktskjema (...) har oppdragsgiver oppgitt alle produkter som skal inngå i avtalen. Oppdragsgiver har her oppgitt ulike minstekrav til noen av produktene. Oppdragsgiver krever at noen av produktene er en del av en merkeordning for rettferdig handel eller tilsvarende, samt økologiske produkter. Leverandør skal sammen med tilbudet oppgi dokumentasjon på at kravene er oppfylt.» Svar er påkrevd.

6. Bærekraftig soya i dyrefôr

Bergen kommune har ikke brukt kontraktsvilkåret.

I oppdragsgivers spesifisering har vi stilt følgende krav til bruk av soya: «Ved innkjøp av kjøtt og fisk bør virksomheten velge leverandører som unngår bruk av soya i dyrefôret. All soya brukt i dyrefôr skal være sertifisert gjennom en ordning som stiller krav om null avskoging, det vil si enten ProTerra eller Roundtable on Responsible Soy (RTRS). RTRS Credits er ikke godkjent.»

Et innspill er om det kan være lurt å skille mellom RTRS Physical flow og RTRS Credit. Førstnevnte sikrer at den innkjøpte soyaen faktisk kommer fra bærekraftig landbruk, mens sistnevnte bare sikrer at en bærekraftig produsent får ekstra penger. Hvis produktene skal være bærekraftige, er ikke RTRS Credit godt nok.

Vi vil også minne på at oppdrettsfisk gjerne føres med soya, slik at kontraktsvilkåret absolutt også er relevant for anskaffelser av fiskeprodukter.

Dette er et av flere krav som inkluderer overholdelse av ILOs kjernekonvensjoner, som allerede er dekket av kontraktsvilkåret om ivaretagelse av grunnleggende

allerede er dekket av kontraktvilkåret om ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden. Er det nødvendig å gjenta det her? En annen mulighet er å legge til en setning under informasjon til innkjøpere om at produktet gir risiko for brudd på kjernekonvensjonene, og at det er lurt også å stille kravet/vilkåret om ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden.

Side 3 av 6

7. System og rutiner for bærekraftig palmeolje i matprodukter og kraftfôr

Hvis formålet er å sikre at benyttet palmeolje er bærekraftig produsert, vil verken RSPO Credit eller RSPO Mass Balance være god nok dokumentasjon. RSPO Credit sikrer kun at en bærekraftig produsent får ekstra betalt, mens RSPO Mass Balance blander sertifisert og ikke-sertifisert palmeolje.

Kravet fremstår noe vagt, særlig fordi et skriftlig ønske om mindre bruk av palmeolje vil være god nok dokumentasjon. Kravet kan også være unødvendig komplisert.

Det kan være enklere å stille krav om sertifisert palmeolje (av en viss standard) med åpning for alternativ dokumentasjon. I forslaget blir det først og fremst lagt opp til å få inn alternativ dokumentasjon, noe som kan medføre en stor mengde dokumenter og arbeid for både tilbydere og innkjøpere.

Bergen kommune har stilt følgende krav: «Virksomheten skal unngå å selge eller benytte produkter som inneholder ikke-sertifisert palmeolje. Hvis palmeolje benyttes, skal den være sertifisert som Identity Preserved (IP) eller Segregated etter RSPO-standardene.»

8. System og rutiner for bærekraftig palmeolje i matprodukter og kraftfôr

Vilkåret virker fornuftig. Bra at det skilles mellom de ulike nivåene i RSPO-ordningen.

Et mer ambisiøst krav kan være å unngå palmeolje. Bergen kommune stiller i diverse avtaler krav om at tilbudte produkter ikke skal inneholde palmeolje i det hele tatt. Eksempler er EØS 071-2021 Matvarer til skoler og barnehager m.fl. og EØS 034-2021 Matvarer til sykehjemmene (postkjøkken), som begge har følgende formulering i kravspesifikasjonen: "Varene skal ikke inneholde palmeolje."

Punktet om rettferdige arbeidsvilkår kan kanskje sløyfes, siden det dekkes av kravformuleringen om ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden (krav 4). Et alternativ er å legge til en setning under informasjon til innkjøpere at produktet gir risiko for brudd på ILOs kjernekonvensjoner, og at det er lurt og også stille kravet/vilkåret om ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden.

9. Oversikt over matprodukter med palmeolje

Det kan hende vilkåret bør kategoriseres som «Basis» heller enn «Ambisiøs» fordi det hovedsakelig handler om at leverandøren skal ha informasjon om hvilke produkter som inneholder palmeolje, og ikke om å redusere bruken. Dokumentasjonskravet kan virke ambisiøst, ettersom leverandøren skal oppgi hvilke produkter som inneholder bærekraftig palmeolje. Dette kan ha noe for seg dersom leverandøren har bærekraftige produkter som oppdragsgiver kan velge å kjøpe, men har ikke det dersom leverandøren ikke har dette – noe det heller ikke stilles krav om. Følgelig ser verken kravformulering eller

dokumentasjonskravet ut til å følge opp formålet om bærekraftig palmeolje eller utfasing av palmeolje.

Hvorvidt produktene inneholder palmeolje, bør i hvert fall også synliggjøres i leverandørens katalog over tilbudte produkter.

Erfaringen til Bergen kommune: Vi stiller i en rekke avtaler om mat og måltidstjenester krav om at ingen tilbudte produkter skal inneholde palmeolje. Det kan leverandører oppfylle. Som en sideeffekt unngår vi da en del lite sunne produkter.

Side 4 av 6

Til punktet om rettferdige arbeidsvilkår har vi samme kommentar som under krav 8 System og rutiner for bærekraftig palmeolje i matprodukter og kraftfôr.

10. Plantebaserte produkter

I henhold til politisk plattform skal Bergen kommune «reduere kjøttforbruket i kommunale institusjoner». Ofte vil det være bestillerleddet som må gjennomføre kuttet i praksis, da det må være et bredt utvalg i avtalene om mat- og drikkeprodukter.

Det er mulig det kan være hensiktsmessig at oppdragsgiver definerer hva som aksepteres som erstatningsprodukter, ikke bare ber om erstatninger, da det kan være stor variasjon mellom hva som tilbys, både med hensyn til kvalitet, pris, miljø og helse.

Idéen om å sikre at vegetariske eller veganske alternativer kommer opp i e-handelskatalogen kan være bra for å synliggjøre alternativer for bestillere, samt minne på å bestille til den eller de som ikke spiser kjøtt.

11. Økologiske produkter

Bra krav, og mye god informasjon om hvordan kravet kan dokumenteres!

Bergen kommune stiller krav til at en rekke produkter skal være økologiske, som egg, melk, meieriprodukter og kaffe. På en avtale har vi kun økologisk kyllingkjøtt. Når det gjelder økologisk kjøtt er nok pris den største utfordringen. Vi har ikke en egen avtale for økologiske varer.

Vi har flere varianter av krav om økologiske varer, som f.eks. denne fra kravspesifikasjonen til avtalen om matvarer til skoler og barnehager: «6.1 Minstekrav i produktskjema: I prisskjema (...) har oppdragsgiver oppgitt noen produkter som skal inngå i avtalen. Oppdragsgiver har her oppgitt ulike minstekrav til noen av produktene. Oppdragsgiver krever at noen av produktene er en del av en merkeordning for rettferdig handel eller tilsvarende, samt økologiske produkter.»

12. Økologiske produkter

Bra kriterium!

13. Merking av opprinnelsesland

Informasjon om opprinnelsesland er nyttig, men vi er usikre på hensiktsmessigheten av å kreve statistikk på opprinnelsesland helt ned på enhetsnivå.

14. Statistikk til klimakalkulator

Klimakalkulatoren er ikke tatt i bruk. Det er mulig vi vil prøve den ut, men det er et spørsmål om kost/nytte. Estimatene på samlekategorier av matvarer tilfører ikke nødvendigvis vesentlig ekstra kunnskap, og kan også tilsløre variasjonen innen kategoriene og forskjeller mellom produksjonsmetoder. Tall på eksempelvis innkjøpt mengde rødt kjøtt vil i de fleste tilfeller gi god nok informasjon, uavhengig av hvilke utregningsmodeller for utslipp som legges til grunn.

Side 5 av 6

15. Statistikk til klimakalkulatoren

Klimakalkulatoren er ikke tatt i bruk i Bergen kommune.

Skrivefeil i følgende setning: «Dersom leverandøren skal leveres til flere ulike enheter i virksomheten/på avtalen, skal leverandøren også kunne levere tallene per enhet.» Det skal vel stå «produkter» der?

Med hilsen
Innkjøp konsern

Birgitte Gullestad - innkjøpssjef
Sondre Båtstrand - rådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk.

